

MAJANDUS- JA
KOMMUNIKATSIOONI-
MINISTEERIUM

KÄSKKIRI

nr

**Programmi „Ettevõtluskeskkonna programm 2023–
2026“ kinnitamine**

Riigieelarve seaduse § 20 lõike 4 alusel ning kooskõlas Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määrusega nr 117 „Valdkonna arengukava ja programmi koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord“ kinnitan programmi „Ettevõtluskeskkonna programm 2023 – 2026“ (lisatud).

(allkirjastatud digitaalselt)
Kristjan Järvan
ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister

KINNITATUD

Vali kinnitaja. **Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.** käskkirjaga nr
Lisa

Ettevõtluskeskkonna programm 2023 – 2026

Programmi koostaja ja vastutaja	Majandusarengu osakond, majandusarengu asekanstler Ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna osakond, ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna asekanstler
Programmi eelnõu valmimise aeg	01.10.2022
Programmi taust	Programm võtab kokku meetmed, mõõdikud, tegevused ja rahastamiskava ettevõtluskeskkonna arendamisel (TAIE eesmärkide raames). Programmi eelnõud kasutatakse riigi eelarvestrateegia (RES) protsessi sisendina ja kohandatakse RES-ist ja RE-st lähtuvalt. Programmi kinnitab minister käskkirjaga.

Sisukord

1. Programmi üldinfo	4
2. Sissejuhatus ehk sisu lühikokkuvõte	4
3. Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava.....	5
4. Hetkeolukorra analüüs	5
5. Olulised tegevused.....	6
6. Meetmed, programmi tegevused ja teenused	7
7. Programmi juhtimiskorraldus.....	10

1. Programmi üldinfo

Tulemusvaldkond	Teadus- ja arendustegevus ja ettevõtlus
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostoimes Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele
Valdkonna arengukava	Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035 (TAIE) Arengukava on kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt 15.07.2021.
Programmi nimi	Ettevõtluskeskkond
Programmi eesmärk	Eesti ettevõtluskeskkond soodustab ettevõtlikkust ning teadmismahuka ettevõtluse teket ja kasvu, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomist ja eksporti ning investeringuid kõigis Eesti piirkondades.
Programmi periood	2023 - 2026
Peavastutaja (ministeerium)	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM)
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Ettevõtluse ja innovatsiooni Sihtasutus (EIS) Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA)
Kaasvastutaja ministeerium ja selle valitsemisala asutused (ühisprogrammi puhul)	Ei ole

2. Sissejuhatus ehk sisu lühikokkuvõte

Programm põhineb Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukaval 2021-2035 ning aitab luua eeldusi, et Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostoimes Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele.

Arvestades programmis kõigi turuosaliste ja eri sektorite-valdkondadega, on programm terviklik. Selleks on vajalik ettevõtlus- ja innovatsioonipoliitika, tööstuspoliitika, turismipoliitika, kaubanduspoliitika, välisinvesteeringute usaldusväärse poliitika, tooteohutuspoliitika, tarbijakaitsepoliitika ning iduettevõtluse valdkonna käsitlemine ühes strateegilises raamistikus.

Programmi tegevuste tulemusena on Eesti innovatsiooni- ja ettevõtluspoliitika oluliselt kasvatanud Eesti elanike heaolu, parandanud Eesti lõimumist rahvusvahelise majandusega ning ettevõtete konkurentsivõimet.

3. Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava

Programmi eesmärk:	Eesti ettevõtluskeskkond soodustab ettevõtlikkust ning teadmismahuka ettevõtluse teket ja kasvu, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomist ja eksporti ning investeeringuid kõigis Eesti piirkondades.				
Programmi mõõdikud	2021 (tegelik)	2023 (sihtase)	2024 (sihtase)	2025 (sihtase)	2026 (sihtase)
Eesti positsioon Doing Business indeksis (koht edetabelis) Allikas: Maailmapank	Scoreboardi koostamine peatatud	16.	15.	13.	10.
Kaupade ja teenuste eksport (mld eurot) Allikas: Statistikaamet	24,6	27	28	30	32
Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL-27 keskmisest (%) Allikas: Eurostat	43 (2020)	45	46	47	48

Programmi rahastamiskava (tuhandetes eurodes)

	2022 eelarve	2023 eelarve	eelarve		
			2024	2025	2026
Programmi kulud	137 283	165 039	137 044	155 578	111 365
<i>meede 1 Ettevõtluskeskkonna arendamine, rahvusvahelistumise toetamine ja investeeringute soodustamine</i>	137 283	165 039	137 044	155 578	111 365
<i>programmi tegevus 1.1 Ettevõtluse arendamise soodustamine</i>	27 094	29 908	28 225	27 142	25 301
<i>programmi tegevus 1.2 Ettevõtete konkurentsivõime ja ekspordi edendamise</i>	88 218	114 031	99 325	118 935	76 561
<i>programmi tegevus 1.3 Tehnoloogia- ja arendusmahukate investeeringute soodustamine</i>	21 971	21 100	9494	9500	9503

*Eelarve 2022.a kohta on esitatud koos lisaelarvega seisuga 20.06.2022.

4. Hetkeolukorra analüüs

Tulenevalt **Venemaa Ukraina-vastasest agressioonist** on alates 2022. aastast Eesti majanduse suurim väljakutse kõrge energiainnang ja toormete varustuskindlus ning majandusmudeli ümberkujundamine. Lisaks tuleb tagada kehtestatud sanktsioonide rakendamine ja koordineerida majandusmeetmete rakendamist.

Hoolimata kriisidest tulenevatest väljakutsetest on Eesti ettevõtluskeskkond üldjoontes ettevõtjasõbralik, kuid viimastel aastatel on Eesti **konkurentsivõime positsioon languses**. Maailmapanga ärikeskkonna (Doing Business) raporti (190 riigi võrdlus) kohaselt paigutus Eesti 2016. aastal 12. kohale, seevastu 2020. aastaks oleme langenud 18. kohale ehk 6 kohta. Sarnast trendi näeme ka IMD konkurentsivõime raportis, kus oleme langenud aastaga (2018 – 2019) 4 kohta. Konkurentsivõime tõstmiseks on tegevused koondatud nelja meetme alla, vastavalt Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukavas 2021–2035 (TAIE) kirjeldatule (põhjalikum arenguvajaduste analüüs on esitatud TAIE arengukava

lisas 1). Arvestades koroonaviiruse pandeemiat on lähiaastatel eritähelepanu all turismisektor, sh majutus- ja toitlustus, reisiettevõtete tegevus ning meelelahutusega seotud alasektorid.

- Eesti ettevõtluskeskkonnas on mitu olulist strateegilist nõrkust, mis suures plaanis pärsivad tootlikkust ning rahvusliku rikkuse kasvamist. Liiga paljudel ettevõtjatel puudub ambitsioon nii tootearenduses kui ka pürgimises välisturgudele. Samuti vajab parandamist juhtimiskvaliteet ning tõstmist efektiivsus. Kitsaskoht on ka vähene ettevõtjate omavaheline koostöö eksporditurgudel, kus see on Eesti mahtude väiksuse tõttu ekspordi õnnestumiseks sageli hädavajalik. Ka ettevõtjate koostöö tihedus ja sisukus teadusasutustega on vähene.
- Oluline murekoht on inimressurss, täpsemalt töötajate teadmised ja oskused ning kvalifitseeritud ning ettevõtjate vajadustele vastava tööjõu tagamine. Vajalike oskustega tööjõu tagamise võtmeküsimus on, mil moel vastab hariduse sisu tööjõuturu vajadusele. Piisava tööjõu tagamisel aga mängib olulist rolli samuti riigi tööjõuregulatsioon, aga ka rändepoliitika. Haridus ja piisaval hulgal kvalifitseeritud tippspetsialistide, sh rahvusvaheliste, kaasamise võimalused on võtmeküsimused hõive parandamiseks ning lisandväärtuse ja tootlikkuse kasvatamiseks.
- Eesti on olnud senini edukas välisinvesteeringute kaasamisel majandusse. Siiski on märkimisväärset paranemispotentsiaali, et saada suurepäraseks kõikidele siin tegutsevatele ettevõtjatele. Riigi ja Euroopa Liidu (edaspidi EL) poolt seatud nõuete täitmist tuleb näiteks tehnoloogia arengut ära kasutades ettevõtetele vähem koormavaks muuta ning automatiseerida tõhususe eesmärgil ettevõtete majandustegevust ja aruandlust, sh liikuda reaalamajanduse suunas.
- Turismisektor on Eesti majandusele olulise mõjuga, olles otseses seoses transpordi, kaubanduse, teeninduse, loomemajanduse, hariduse, kultuuri, maaelu ja regionaalarenguga. Tuleb tagada turismisektori jätkusuutlikkus ning pingutada, et Eesti oleks eristuv, ligipääsetav, rahvusvaheliselt tuntud ja konkurentsivõimeline turismisihtkoht.

Eesti on väike ambitsioonikas riik, kes teeb suuri pingutusi oma konkurentsivõime tugevdamiseks ja majanduslikult arenenumatele riikidele järele jõudmiseks. Käesolevas programmis väljatoodu elluviimine annab selleks olulise positiivse tõuke.

5. Olulised tegevused

- Toetame ettevõtete toimetulekut COVID-19 põhjustatud majanduskriisi järelmõjudega ning Ukraina kriisist põhjustatud mõjudega, sh energia hinnatõusu mõjudega, et tuua Eesti majandus kriisist välja kiiremini ja jõulisema kasvu toel. Sh toetame välja pikaajalised ja sihistatud finantsinstrumendid ettevõtete kapitali kättesaadavuse parandamiseks.
- Toetame Eesti turismisektori kriisijärgset taaskäivitumist Eesti kui tuntud reisisihina ning turisminõudluse suurendamist, erinevate transpordiliikide ühenduste välismaailmaga taastamist, turismiettevõtete ärimudelite ümberkujundamist sihtgrupi paremaks teenindamiseks. Vastavalt uuele kujunenud olukorrale turismivaldkonnas toetame innovaatiliste digilahenduste välja töötamist.
- Toetatakse tööstuse digitaliseerimist ja automatiseerimist, et suurendada ettevõtete võimekust ja valmisolekut digitaalsete tehnoloogiate kasutuselevõtuks.
- Toetame kapitaliturgude mitmekesistamist läbi investeerimisfondide ning soodustame kapitalile ligipääsu (regionaallaen).
- Jätkub ettevõtete nõustamine maakondlikes arenduskeskustes ja Riigi Tugiteenuste Keskuses, sh e-kaubanduse valdkonnas, mille eesmärgiks on hoogustada regionaalse ettevõtluse arendamist ja e-eksportijate konkurentsivõimet rahvusvahelistel turgudel.

- Kujundame ümber tarbijavaidluste komisjoni töö korraldamise põhimõtted, et ettevõtjate ning tarbijate erimeelsusi lahendatakse tõhusamalt ja kvaliteetsemalt kohtuväliselt ning komisjoni usaldusväärsus suureneks.
- Ettevõtjate halduskoormuse vähendamiseks arendame eesti.ee ettevõtjale keskkonda, mis koondab ettevõtjatele kasutajakeskselt infot ja avalikke teenuseid lihtsaks ja mugavaks avaliku sektoriga suhtlemiseks ning töötame välja ettevõtjatele suunatud „ühest aknast“ tervikteenusena kättesaadavad digitaalsed sündmusteenused.
- Loomes tingimused reaalamajanduse kasutuselevõtuks – automatiseerime era- ja avaliku sektori koostöös äriprotsessid ja aruandluskohustuse reaallaja andmevahetusega, mis muudab ettevõtte haldamise ja majandamisega seotud tegevused taustal toimivaks ning vähendab ettevõtjate halduskoormust.
- Stimuleerime teadmusmahukate välisinvesteeringute juurdekasvu ja töötame välja välisinvesteeringute usaldusväärse hindamise raamistiku ja menetluskeskkonna, et tagada investeeringute läbipaistvus ning soodne mõju Eesti majanduskeskkonnale.

6. Meetmed, programmi tegevused ja teenused

Meede 1	Ettevõtluskeskkonna arendamine, rahvusvahelistumise toetamine ja investeeringute soodustamine				
Meetme eesmärk:	Eesti on ambitsioonikate äriideede kasvulava ning siinsed ettevõtted toodavad kõrge lisandväärtusega tooteid ja teenuseid.				
Meetme kirjeldus:	Meetmesse koondatud tegevustega soodustakse: - ettevõtluse arendamist sh ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna arendamine; - ettevõtete konkurentsivõime ja ekspordi edenemist sh tööstus- ja turismisektori toetamine; - tehnoloogia- ja arendusmahukaid investeeringuid.				
Meetme mõõdikud	2021 (algtase)	2023 (sihtase)	2024 (sihtase)	2025 (sihtase)	2026 (sihtase)
Eesti positsioon IMD World Competitiveness indeksi alamkategoorias „Äritegevuse efektiivsus“¹ Allikas: IMD konkurentsivõime raport	31	25	24	23	22.
Digitehnoloogiate integreerimine ettevõtlussektoris (Eesti koht DESI indeksis) Allikas: Digitaalrajanduse ja -ühiskonna indeks (DESI)	9.	8.	8.	7.	7.
Tarbijate kindlustunne tarbijaõigustest kinnipidamise osas on üle EL keskmise (jah/ei) Allikas: Euroopa Komisjon, <i>Consumer Conditions Survey</i>	Jah (2020)	n/a*	Jah	n/a*	Jah

*Tulemused avaldatakse üle aasta

¹ Hõlmab viite valdkonda: tootlikkus, tööhõuturg, finantsturud, ettevõtete juhtimine ja väärtushinnangud.

Programmi tegevus 1.1	Ettevõtluse arendamise soodustamine				
Tegevuse eesmärk:	Eesti elanikud on ettevõtlikud ja ettevõtted ambitsioonikad				
Tegevuse kirjeldus:	Kirjeldus järgneb tabelile				
Tegevuse mõõdikud	2021 (algfase)	2023 (sihtase)	2024 (sihtase)	2025 (sihtase)	2026 (sihtase)
Kolm aastat varem loodud ettevõtete arv, mille käive on suurem kui 200 000 € (kolme aasta keskmisena) Allikas: Äriregister	1044 (2020)	1200	1300	1400	1600
Eesti kui atraktiivse töökohariigi positsioon Allikas: Rahvusvaheliste talentide konkurentsivõime indeks (GTCL raport)	22	22	21	20	20

Programmi tegevusega:

- luuakse soodne kasvupinnas **uute ettevõtete tekkimiseks ja nende edasiseks kasvamiseks**, tagades selleks näiteks maakondlike arenduskeskuste regionaalne tugi;
- soodustatakse ambitsioonikate äriideede juurdevoolu, ambitsioonikate ärimudelite loomist ja rakendamist;
- suurendatakse alustavate ettevõtete kapitali kättesaadavust läbi asjakohaste toetuste ja finantsinstrumentide
- tagatakse kvalifitseeritud tööjõudu tagav poliitikakujundus;
- viiakse ellu **Work in Estonia tegevuskava ja talendipoliitika**, et soodustada Eesti **ettevõtjatele vajalike tippspetsialistide leidmist**;
- rakendatakse tegevusi, mis soodustavad **ettevõtjate ja haridusasutuste koostööd** ning
- toetatakse **(tööstus)ettevõtetele vajalike spetsialistide koolitamist**;
- toetatakse ettevõtete **teadlikkuse kasvu kestlike, vastutustundlike ja parimatest juhtimispraktikatest lähtuvate ärimudelite arendamiseks**;
- **vähendatakse ettevõtjate halduskoormust**, mh pakkudes ettevõtjatele digitaalseid teenuseid ühtse digivärava (eesti.ee ettevõtjale) kaudu võimalikult proaktiivselt ja suunatult ning töötatakse välja **digitaalsed sündmusteenused ettevõtjatele**;
- toetatakse **reaalajamajandusele üleminekut** era- ja avaliku sektori koostöös äriprotsesside ja aruandluskohustuse automatiseerimiseks ning digitaliseerimiseks;
- soodustatakse **digikaubandust** (e-kaubandus, platvormmajandus, jagamismajandus);
- tugevdatakse **EL ühtse siseturu toimimist**, soodustatakse kaupade, äriteenuste ja digitaalsete ning andmete ühekordse küsimise põhimõttel toimivate avalike teenuste piiriülest liikumist ning õiglast konkurentsi;
- soositakse ettevõtjate uute ärimudelite, sh **ringmajanduse ja vastutustundliku ettevõtluse** põhimõtete rakendamist;
- suurendatakse ettevõtjate teadlikkust digi- ja rohepöördest ja digitaalsele majandusele üleminekuks;
- arendatakse tarbijate harjumusi **tarbida säästlikult ja targalt** ning kujundatakse tarbijate majandushuvide kaitseks kohane õigusraamistik;
- tagatakse **toodete ja teenuste ohutus ja nõuetele vastavus**;
- tagatakse **kvaliteedi infrastruktuuri** (standardimise, akrediteerimise, vastavushindamise ja metroloogia) süsteemi toimivus;
- tagatakse piisav järelevalve ja nõustamine ettevõtlus- ja tarbimiskeskonnas.

Programmi tegevus 1.2	Ettevõtete konkurentsivõime ja ekspordi edendamine				
Tegevuse eesmärk:	Ettevõtted hindavad Eestit tegutsemiskeskonnana kõrgelt				
Tegevuse kirjeldus:	Kirjeldus järgneb tabelile				
Tegevuse mõõdikud	2021 (algtase)	2023 (sihtase)	2024 (sihtase)	2025 (sihtase)	2026 (sihtase)
Eesti toodete ekspordihind kasvab kiiremini kui Euroopas keskmiselt (2020 kuni sihtaasta) Allikas: Eurostat	Kasv oli kiirem	Kasv kiirem	Kasv kiirem	Kasv kiirem	Kasv kiirem
Tööstustoodangu mahuindeks , 2020 = 100 Allikas: Statistikaamet	106,7	110	115	118	120
Turismiteenuste eksport (mld/EUR) Allikas: Statistikaamet	0,77	1,5	2,07	2,20	2,25

Programmi tegevusega:

- soositakse kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste ekspordi ja uutele turgudele sisenemist läbi asjakohaste müügi-, turundus ja teadlikkuse tõstmise tegevuste (riikliku kuvandi edasiarendamine ja juurutamine, sihtturupõhised nõustamised, kasvuprogrammid, koolitused, ühisstendide, visiitide ja kontaktreiside korraldamine jm);
- arendatakse edasi riigi äridiplomaatia võimekust, suurendades selleks ministeeriumite ülest koostööd nii protsesside juurutamiseks kui ühiste tegevuste planeerimiseks ning elluviimiseks (sh ühised välisesinduste laienemiskavad ja tööplaanid, eesmärgid välisurgudel, once only ja tehnilised lahendused);
- toetatakse Eesti ettevõtluse, eriti tööstussektori konkurentsivõime kasvu, sh tõusu väärtusahelates;
- toetatakse **parimate võimalike tehnoloogiate kasutamist tööstusettevõtetes** ning soodustatakse nüüdisaegsetel tehnoloogiatel põhinevate ärimudelite kasutuselevõttu
- tagatakse stabiilne, ajakohane ja ettevõtlust soodustav õiguslik **turismiregulatsioon**;
- **turisminõudlust suurendavate ning turismitoodete ja teenuste konkurentsivõimet tõstvate** tegevusega tagatakse, et Eesti on ligipääsetav ja nutikas reisisihtkoht, külastajatekond on mitmekesiste elamustega ning Eesti on väljapaistva kliendikogemusega rahvusvaheline konverentside ja äriturismi sihtkoht ning suursündmuste toimumispaik;
- **toetatakse turismissihtkohtade arengut ja konkurentsivõimet erinevates Eesti piirkondades** positiivse külastuskogemusega, kohaliku turismitulu kasvu ja **kestlikku turismi arengut**.

Programmi tegevus 1.3	Tehnoloogia- ja arendusmahukate investeeringute soodustamine				
Tegevuse eesmärk:	Ettevõtete alustamiseks ja arendamiseks on piisav ligipääs vajalikule finantseerimisele ja kapitalile				
Tegevuse kirjeldus:	Kirjeldus järgneb tabelile				
Tegevuse mõõdikud	2021 (algtase)	2023 (sihtase)	2024 (sihtase)	2025 (sihtase)	2026 (sihtase)
Ettevõtete investeeringud materiaalsesse põhivarasse (jooksevhindades, lühiaajastatistika mld eurot) Allikas: Statistikaamet	3,3	3,8	4	4,2	4,4

Välisinvesteeringud töötlevas tööstuses (mld eurot) Allikas: Eesti Pank Allikas: Eesti Pank	3,4	4	4,2	4,5	5
--	-----	---	-----	-----	---

Programmi tegevusega:

- toetatakse 2023. aastal ettevõtete toimetulekut energiakriisi mõjude leevendamise ja energiasäästuvate investeeringute teostamiseks täiendava 100 miljoni euro suunamisega ettevõtluslaenude tagamiseks. Käendus pakub ettevõtjatele tuge keeruliste aegade üleelamiseks, võimalust energiasäästlike investeeringute tegemiseks ning seeläbi kindlust kriisist väljumiseks;
- soodustatakse tehnoloogia- ja **arendusmahukate välisinvesteeringute** kaasamist ning mahu suurendamist ja tagatakse **välisinvesteeringute usaldusvärsus**. Tutvustatakse Eestit kui paindlikku ja ettevõtjasõbralikku majanduskeskkonda maailmas;
- Kujundatakse konkurentsivõimeline ja paindlik investeerimiskeskond kõigis Eesti piirkondades;
- parandatakse **ettevõtete finantseerimisvõimaluste (kapitali) kättesaadavust**, sh tõmbekeskustest eemal asuvates piirkondades, lisaks on tegevuse alla koondunud kapitaliturgu elavdavad riskikapitali-instrumendid EIS-is nagu Balti Innovatsioonifond I ja II ning EstFund.

7. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi koostamine toimus MKM-i majandusarengu ja ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna valdkondade koostöös. Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister vastutab programmi elluviimise eest.

Programmi aluseks olevate strateegiliste dokumentide koostamisel on konsulteeritud partneritega nii teistest avaliku sektori organisatsioonidest kui ka era- ja mittetulundussektorist.

Programmi seire toimub vähemalt kord aastas, mil toimub andmete jooksev ülevaatamine, et vajadusel asjakohaseid muutusi teha. Programmi täitmise kohta antakse aru igal aastal (s.o tulemusaruanne) valdkonna tulemusaruande koosseisus.